

УДК 811.111(410)

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2021-15-2>

Катерина БОНДАР

аспірант кафедри теоретичної і прикладної фонетики англійської мови, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, вул. Дворянська, 2, м. Одеса, Одеська обл., Україна, 62000

ORCID: 0000-0002-0096-7743

Бібліографічний опис статті: Бондар, К. (2021). Просодичні параметри регіональної варіативності скотс (Scots) у Шотландії. *Актуальні питання іноземної філології*, 15, 10–15, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2021-15-2>

ПРОСОДИЧНІ ПАРАМЕТРИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ВАРІАТИВНОСТІ СКОТС (SCOTS) У ШОТЛАНДІЇ

У пропонованому дослідженні зроблено спробу опису просодичних особливостей Scots, що функціонує в центральній частині Шотландії, у містах Единбург та Глазго.

У центрі уваги перебувають п'ять носіїв скотс, жіночої статі. Визначення просодичних параметрів, що ідентифікують їх мовлення є метою пропонованого дослідження. Завдання роботи зорієнтовані на опис мовної ситуації в Шотландії та на визначення просодичних, зокрема частотних характеристик, які є маркерами мовлення шотландців, носіїв скотс. Основним методом дослідження є комп'ютерний аналіз із застосуванням програми PRAAT.

У результаті проведеного дослідження просодичних (частотних) особливостей мовлення носіїв скотс, мешканців двох міст рівнинної Шотландії – Глазго та Единбурга – можна зробити висновок про те, що мова Шотландії скотс є продуктом не тільки внутрішнього, а й зовнішнього контактування мов. На просодичному рівні це підтверджено частотністю висхідно-спадного та рівного тонів, які найбільш яскраво виражені в мовленні представників Уельсу та Ірландії.

Параметри, які можуть виступати просодичними маркерами мовлення досліджуваних інформантом є широкий частотний діапазон, високі показники максимумів ЧОТ (F_{max}) та частотність рівного та висхідно-спадного термінального тонів. Такі просодичні параметри вказують на високу експліцитність та емоційно-забарвлений характер мовлення. Перспективою подальшого дослідження є визначення темпоральних особливостей мовлення носіїв скотс та порівняння з мовленням ірландців та валлійців.

Ключові слова: просодичні, скотс, параметри, маркери, частотні, Шотландія.

Kate BONDAR

Post graduate student at Department of English Applied and Theoretical Phonetics, Odesa Mechnikov National University, 2 Dvorianska, Odesa, Ukraine, 62000

ORCID: 0000-0002-0096-7743

To cite this article: Bondar, K. (2021). Prosodychni parametry regionalnoi variatyvnosti scots u Shotlandii [Prosodic parameters of Scots regional variation in Scotland]. *Current Issues of Foreign Philology*, 15, 10–15, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2021-15-2>

PROSODIC PARAMETERS OF SCOTS REGIONAL VARIATION IN SCOTLAND

An attempt has been made in the given article to describe prosodic peculiarities of Scots, which function in the speech of central part of Scotland representatives, in the cities of Edinburgh and Glasgow.

In the centre of investigation there are five female gender representatives of Scots.

The aim of the paper is to define prosodic parameters, which identify their speech. The tasks of the research are directed on the description of language situation in Scotland and defining prosodic, in particular, frequency characteristics which can be markers of the Scots speech.

Computer analysis with the use of PRAAT programme is the main method of investigation.

The conducted analysis of the prosodic frequency peculiarities in the speech of the analysed Scots, who are representatives of Glasgow and Edinburgh allowed to conclude that Scots in Scotland is the product of not only inner, but also external language contacting. On the prosodic level it is proved by Rising-Falling and Level tones, which are brightly expressed in the Welsh and Irish speech.

The parameters, which can serve as markers of the investigated informants' speech are wide frequency range, high rate of maximum frequency and the usage of Rising-Falling and Level tones.

Such prosodic parameters reveal high-toned explicitness and emotionally coloured speech. The perspectives of further research include the study of temporal character of Scots' speech in comparison with the Irish and Welsh speech.

Key words: *prosodic, scots, parameters, markers, frequency, Scotland.*

Особливості функціонування й шотландських діалектів *scots* вивчаються протягом багатьох років, однак вони не отримали визначення як соціолінгвістичного статусу ідіоми рівнинної Шотландії (Лоуленда), так і системного визначення його структурно-лінгвістичної автономності щодо англійської мови. Вчені відмічали регіональну варіативність діалекту *scots*, вивчали особливості мовної ситуації в Шотландії (Brato, 2012), вимовні зміни в мовленні молодіжних груп (Евстафьева, 2017).

З погляду вимовних особливостей, діалект *scots* є неоднорідним, деякі вимовні риси *scots* навіть дозволяють говорити про нього, як про самостійну мову.

Сучасні дослідження діалекту *scots* (Scots) спрямовані на визначення відмітних вимовних особливостей діалекту в різних регіонах Шотландії. Але, як і раніше залишається низка питань соціолінгвального напрямку, зокрема щодо детального аналізу просодичних особливостей мовлення носіїв діалекту *scots*.

Питанням діалектного вивчення мови приділяється значна увага в працях вітчизняних і зарубіжних лінгвістів: М. М. Маковського (1980), Д. А. Швейцера (2008; 2012), П. Традгіла (1999; 2000; 2006), О. Я. Присяжнюк (2003), В. С. Григораш (2014). У роботах зазначених авторів накопичений багатий теоретичний матеріал щодо вивчення діалектів і варіантів британської вимови, проведені комплексні дослідження у царині вимовних та просодичних особливостей, територіальної і соціальної диференціації.

Серед дослідників зростає зацікавленість у дослідженнях діалектів шотландського мовного континууму: вивчаються особливості мовної ситуації в Шотландії (Brato, 2012); статус регіонального діалекту *scots* (Lawson, Scobbie, 2008; Stuart-Smith, 2008; 2014).

Позиція дослідників щодо *scots* неоднозначна. Деякі вважають його діалектом англійської мови (Традгил, 1999), інші – самостійною мовою (Lawson, Scobbie, 2008), акцентуючи на тому, що звукова будова *scots* і його лексичний склад мають достатню кількість рис відмінних від англійської. У той же час цікавим уявля-

ється дослідження варіативності просодичних особливостей мовлення носіїв *scots*, зокрема вивчення тих просодичних ознак, які б дозволили диференціювати мовленнєву поведінку представників досліджуваного діалекту.

Мета дослідження полягає у визначенні просодичних параметрів, що ідентифікують мовлення представників центрального регіону Шотландії – міст Единбург та Глазго.

Завданнями роботи є:

- опис сучасної мовної ситуації на території Шотландії;
- проведення комп'ютерного акустичного аналізу із залученням програми PRAAT 5.8;
- виокремлення просодичних параметрів, які виступають маркерами регіонального варіювання діалекту Scots у мовленні досліджуваних інформантів.

Інформантами виступали чотири студентки з м. Единбург та Ейршир (поблизу Глазго) та викладачка співів з м. Глазго.

У зарубіжній лінгвістичній літературі, у роботах Дж. Картера, П. Екерта (2004), П. Традгіла (2006), Дж. Стюарта-Сміта (2008) зазначається, що шотландські діалекти *scots* – це група діалектів, які складаються з кількох груп говірки, що характеризується певними територіальними і мовленнєвими відмінностями.

Учені неодноразово зазначали, що багатівічне співіснування на території Шотландії діалектів *scots* створило складну соціолінгвістичну ситуацію. З точки зору вимовних відмінностей статус *scots* є неоднорідним. П. Традгіл вказує на той факт, що варіативність вимовних рис *scots* дозволяє говорити про нього, як про самостійну мову (Trudgill, 2006).

Н. Євстафьева виділяє чотири основних регіони – центральний, східний, південний та острівний, які зазнали впливу діалектів *scots* (Евстафьева, 2017).

Ейткен виділяє три основних історичних періоди поширення *scots*: давньоанглійських, староанглійський та новошотландський (Aitken, 2006).

Зазначимо, що *scots* відрізняється від літературної англійської, особливо на фонетичному

рівні. У ньому наявна велика кількість лексики, відсутньої в сучасній англійській мові, але вона продовжує існувати в Шотландії, у мові *скотс*. Це дозволяє вченим припустити, що *скотс* – це не просто територіальний діалект англійської мови, а швидше група діалектів. Кожний регіон. В якому функціонує *скотс* має відмінні особливості на всіх рівнях мовної системи.

У запропонованому дослідженні аналізуються особливості мовлення носіїв діалекту *скотс* на просодичному рівні із визначенням тих параметрів, які є маркерами, що ідентифікують носіїв цього діалекту.

Першим завданням дослідження було проведення аналізу частотних характеристик у мовленні досліджуваних інформанток. Визначалися такі параметри як:

- максимальне та мінімальне значення частоти основного тону (ЧОТ);
- максимальний діапазон ЧОТ;
- середній рівень ЧОТ.

У результаті застосування комп'ютерного аналізу були виявлені параметри середнього рівня ЧОТ (див. табл. 1).

Таблиця 1

Інформанти	Середній рівень ЧОТ (Гц)		
	м. Единбург	м. Ейршир	м. Глазго
Жінки (6)	185	215	192

Порівнюючи середні показники ЧОТ у мовленні досліджуваних інформанток, можна констатувати, що найвищі показники демонструють інформантки з м. Ейршир (215 Гц), дещо менші показники зареєстровані в мовленні викладачки співів з м. Глазго (192 Гц) і найменші показники в мовленні студенток з Единбургу (184 Гц).

Нижченаведені інтонограми ілюструють отримані результати.

DATE OF BIRTH (DD/MM/YYYY): 25

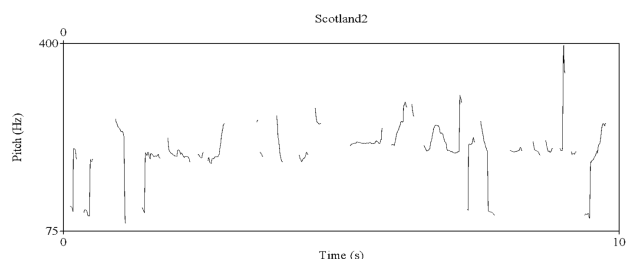
GENDER: female

PLACE OF BIRTH: Ayrshire (a small village near Glasgow)

OCCUPATION: university student

EDUCATION: university education

Two weeks before I moved here we moved out the house. So that was quite distressing. Em, I went to school in a local village school called Gateside Primary...

$F_{max} = 322$ $F_{\Delta} = 233$
 $F_{min} = 89$ $F_{mean} = 215$

Рис. 1. Інтонограма з мовлення мешканки Ейршира

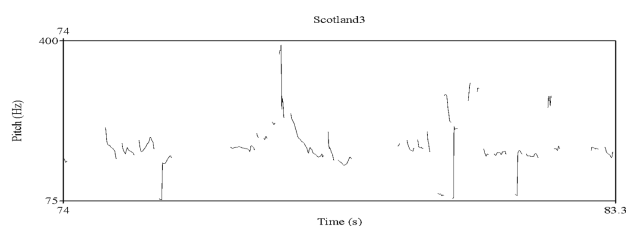
GENDER: female

PLACE OF BIRTH: Edinburgh, Scotland (центральна група діалектів)

OCCUPATION: student

EDUCATION: university education

Um, yeah so there's my mum and dad, and I get on particularly well with my dad, because we've just got, we just got a bit of a bond thing going.

$F_{max} = 314$ $F_{\Delta} = 239$
 $F_{min} = 75$ $F_{mean} = 185$

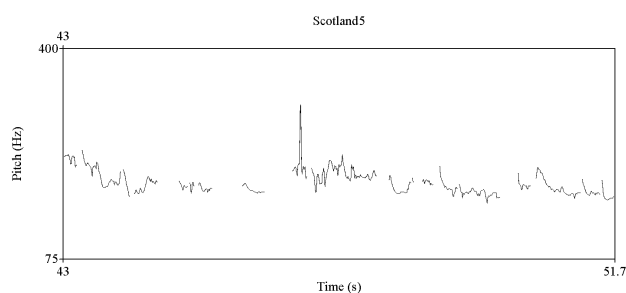
Рис. 2. Інтонограма з мовлення мешканки Единбурга

GENDER: female

OCCUPATION: singing teacher

EDUCATION: trained at drama school

Erm, and then just moved round quite a lot. As a kid, er, but we spent the longest time in schools and living just in and around Glasgow.

Рис. 3. Інтонограма з мовлення вчительки співів з м. Глазго

Аналіз діапазону ЧОТ перш за все підтвердив попередні дослідження В. Григораш (2014), К. Бондар (2021), О. Присяжнюк (2003), Р. Потапової (2012) щодо тенденції до наявності широкого діапазону в жіночому мовленні. У мовленні досліджуваних інформантів найширший діапазон представлено в мовленні студентки з Ейширу (249 Гц), найвужчий – у мовленні представниці з м. Глазго (164 Гц).

Наведемо приклад найширшого діапазону ЧОТ:

*I really enjoy em like the size of the places here.
Just Scotland, don't know if you've ever been...*

$$\begin{array}{ll} F_{\max} = 341 & F_{\Delta} = 249 \\ F_{\min} = 92 & F_{\text{mean}} = 191 \end{array}$$

Рис. 4. Інтонаграма вищезазначеної фрази

Такий широкий діапазон мовлення свідчить про яскраво виражену просодичну експліцитність.

Максимальний діапазон ЧОТ (341 Гц) зафіксовано в межах першої синтагми, а мінімальний рівень ЧОТ (92 Гц) в межах другої синтагми. Отже максимальний рівень ЧОТ локалізується на першому наголошеному складі, у той час як

мінімальний на заядровому складі. Діапазон Чот складає 249 Гц, вимовляється приблизно в одному тональному діапазоні.

Особливістю мовлення представниць досліджуваного центрального регіону є конфігурація термінального тону, який, як представлено на рисунках 1–4, є висхідно-спадним та рівним середнього діапазону. Зазначимо, що вживання висхідно-спадного термінального тону є характерною особливістю мешканців Уельсу (Карпова, 2018), а вживання рівного тону домінує в мовленні ірландців (Бубнов, 2021).

У результаті проведеного дослідження просодичних (частотних) особливостей мовлення носіїв скотс, мешканців двох міст рівнинної Шотландії – Глазго та Единбурга – можна зробити висновок про те, що мова Шотландії скотс є продуктом не тільки внутрішнього, а й зовнішнього контактування мов. На просодичному рівні це підтверджено частотністю висхідно-спадного та рівного тонів, які найбільш яскраво виражені в мовленні представників Уельсу та Ірландії.

Параметри, які можуть виступати просодичними маркерами мовлення досліджуваних інформантом є широкий частотний діапазон, високі показник максимумів ЧОТ ($F_{\max}$) та частотність рівного та висхідно-спадного термінального тонів. Такі просодичні параметри вказують на високу експліцитність та емоційно-забарвлений характер мовлення. Перспективою подальшого дослідження є визначення темпоральних особливостей мовлення носіїв скотс та порівняння з мовленням ірландців та валлійців.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бондар К. С. Соціопросодичні особливості мовленнєвої поведінки шотландців. *The scientific heritage. Серія: Філологія*. Vol. 3, N 58 (58) (2021). Budapest, Hungary, 2021. С. 61–65.
2. Бубнов Д. В. Особливості мовленнєвої поведінки ірландців в ситуації двомовності. Автореф. дис. ... докт. філософії. Одеса, 2021. 18 с.
3. Григораш В. С. Соціолінгвістичні особливості йоркширського діалекту (інструментально-фонетичне дослідження усного мовлення). Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Одеса, 2014. 21 с.
4. Евстафьева Н. М. Социолингвистический аспект функционирования английского языка в Шотландии (на материале речи молодежи г. Глазго). Автореф. дис. ... канд. филол. наук. Симферополь, 2017. 28 с.
5. Карпова Д. М. Фонетичні характеристики регіонального мовлення носіїв валлійського варіанта англійської мови (інструментально-фонетичне дослідження). Дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Одеса, 2018. 203 с.
6. Маковский М. М. Английская диалектология. М. : Высшая школа, 1980. 191 с.
7. Потапова Р. К., Михайлов В. Г. Основы речевой акустики. М. : МГЛУ «Рема», 2012. 493 с.
8. Присяжнюк О. Я. Просодические особенности территориальных типов британского произношения. Дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04. Одесса, 2003. 214 с.
9. Швейцер А. Д. Современная социолингвистика. Теория, проблемы, методы. М. : ЛИБРОКОМ, 2012. 176 с.
10. Швейцер, А. Д. Литературный английский язык в США и Англии. 3-е изд. М. : URSS, 2008. 199 с.

11. Aitken A. J., McArthur T. *Languages of Scotland*. Edinburgh, 1979. 120 p.
12. Aitken A. I. Scots and English in Scotland. *World Englishes*. Ed. By K. Botton and B. B. Kachru. London, New York : Routledge, 2006. 339 p.
13. Brato T. A Sociophonetic Study of Aberdeen English: Innovation and Conservatism: Phd. thesis [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://geb.uni-giessen.de/geb/volltexte/2012/8840/pdf/BratoThorsten_2012_06_14.pdf
14. Corbett J. A Brief History of Scots. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2004. P. 11–15.
15. Eckert P. Adolescent language. *Language in the USA: Themes for the Twenty-first Century*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004. P. 361–374.
16. Kerswill P. Dialect levelling and geographical diffusion in British English. *D. Britain, J. Cheshire (Eds.). Social Dialectology*. Amsterdam: Benjamins, 2003. P. 223–243.
17. Lawson E., Scobbie J. M., Stuart-Smith J. Articulatory insights into language variation and change: preliminary findings from an ultrasound study of derhoticization in Scottish English. *University of Pennsylvania Working Papers in Linguistics*. 2008. Vol. 14. N 2. P. 100–110.
18. Lawson R. Introduction: An overview of Language in Scotland. *Sociolinguistics in Scotland*. Palgrave Macmillan, 2014. 358 p.
19. Stuart-Smith J. Glasgow: Accent and Voice Quality. *Ch. 11. Urban Voices: Accent Studies in the British Isles*. Routledge, 2014. 328 p.
20. Stuart-Smith J. Scottish English Phonology. Berlin, New York : Mouton de Gruyter, 2008. P. 47–67.
21. Trudgill P. New-Dialect Formation: The Inevitability of Colonial Englishes. Edinburgh University Press, 2006. 180 p.
22. Trudgill P. Sociolinguistics: An Introduction to Language and Society. London: Penguin, 2000. 240 p.
23. Trudgill P. Standard English: What it isn't. *T. Bex, R. J. Watts (Eds.). Standard English: the widening debate*. London: Routledge, 1999. P. 117–178.

REFERENCES:

1. Bondar, K. S. (2021). Socioprosodychni osoblyvosti movlennjevoji povedinky shotlandciv [Socioprosodic peculiarities of the Scot's' speech behavior]. *The scientific heritage. Serija: Filologhija*. Vol. 3, N 58 (58). Budapest, Hungary. [in Ukrainian]
2. Bubnov, D. V. (2021). Osoblyvosti movlennjevoji povedinky irlandtsiv v sytuatsii dvomovnosti [Peculiarities of speech behaviour of the Irish in the bilingual situation]. *Avtoref. dys. ... doktora filosofii: 035 Filolohiia*. Odesa. [in Ukrainian]
3. Grigorash, V. S. (2014). Sotsiolingvistichni osoblivosti yorkshirskogo dsalektu (Instrumentalno-fonetichne doslidzhennya usnogo movlennya) [Sociolinguistic peculiarities of yourkshire dialect (instrumental phonetic investigation)]. *Avtoref. dis. ... kand. filol. nauk: 10.02.04*. Odesa. [in Ukrainian]
4. Evstaf'eva, N. M. (2017). Sociolingvisticheskiy aspekt funkcionirovaniya angliyskogo yazyka v Shotlandii (na materiale rechi molodezhi g. Glazgo) [Sociolinguistic aspect of English functioning in Scotland (dased on Glasgow youths' speaking)]. *Avtoref. Diss. Kand. filol. nauk. Simferopol*. [in Russian]
5. Karpova, D. M. (2018) Fonetychni kharakterystyky rehionalnoho movlennia nosiiv valliiskoho varianta anhliiskoi movy (instrumentalno-fonetychne doslidzhennia). [Phonetic characteristics of Welsh English regional speech (instrumental phonetic investigation)]. *Dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.04*. Odesa. [in Ukrainian]
6. Makovskiy, M. M. (1980). Angliyskaya dialektologiya [English dialectology]. M. : Vysshaya shkola, [in Russian]
7. Potapova, R. K., Mihaylov, V. G. (2012). Osnovyi rechevoy akustiki. M. : MGLU «Rema». [in Russian]
8. Prisyazhnyuk, O. Ya. (2003). Prosodicheskie osobennosti territorialnykh tipov britanskogo proiznosheniya [Prosodic peculiarities of territorial dialects of British pronunciation]. *Dis. ... kand. filol. nauk: 10.02.04*. Odessa. [in Russian]
9. Shveytser, A. D. (2012). Sovremennaya sotsiolingvistika. Teoriya, problemy, metody [Contemporary sociolinguistics. Theory, problems, methods]. M. : LIBROKOM. [in Russian]
10. Shveytser, A. D. (2008) Literaturnyy angliyskiy yazyk v SShA i Anglii [Literary English in the USA and England]. 3-e izd. M. : URSS. [in Russian]
11. Aitken A. J., McArthur, T. (1979). *Languages of Scotland*. Edinburgh. 120 p.
12. Aitken, A. I. (2006). Scots and English in Scotland. *World Englishes*. Ed. By K. Botton and B. B. Kachru. London, New York : Routledge. 339 p.
13. Brato, T. A. (2012) Sociophonetic Study of Aberdeen English: Innovation and Conservatism: Phd. thesis: http://geb.uni-giessen.de/geb/volltexte/2012/8840/pdf/BratoThorsten_2012_06_14.pdf
14. Corbett, J. A. (2004). Brief History of Scots. Edinburgh : Edinburgh University Press. P. 11–15.
15. Eckert, P. (2004) Adolescent language. *Language in the USA: Themes for the Twenty-first Century*. Cambridge : Cambridge University Press, P. 361–374.

16. Kerswill, P.(2003) Dialect levelling and geographical diffusion in British English. *D. Britain, J. Cheshire (Eds.). Social Dialectology*. Amsterdam : Benjamins. P. 223–243.
17. Lawson, E., Scobbie, J. M., Stuart-Smith, J. (2008). Articulatory insights into language variation and change: preliminary findings from an ultrasound study of derhoticization in Scottish English. *University of Pennsylvania Working Papers in Linguistics*. Vol. 14. N 2. P. 100–110.
18. Lawson, R. (2014) Introduction: An overview of Language in Scotland. *Sociolinguistics in Scotland*. Palgrave Macmillan, 358 p.
19. Stuart-Smith, J. Glasgow: (2014). Accent and Voice Quality. *Ch. 11. Urban Voices: Accent Studies in the British Isles*. Routledge, 328 p.
20. Stuart-Smith, J. (2008) Scottish English Phonology. Berlin, New York : Mouton de Gruyter. P. 47–67.
21. Trudgill, P. (2006) New-Dialect Formation: The Inevitability of Colonial Englishes. Edinburgh University Press, 180 p.
22. Trudgill, P. (2000). Sociolinguistics: An Introduction to Language and Society. London : Penguin, 240 p.
23. Trudgill, P.(1999). Standard English: What it isn't. *T. Bex, R. J. Watts (Eds.). Standard English: the widening debate*. London : Routledge, P. 117–178.